

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

**ΥΠΟΘΕΣΗ**     **μ.μ.**     **κατά ΕΛΛΑΔΑΣ**

*(Προσφυγή αριθ. 43394/06)*

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

16 Απριλίου 2009

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

**Στην υπόθεση**     **μ.μ.**     **κατά Ελλάδας,**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Nina Vajić, *πρόεδρο,*

Χρήστο Ροζάκη,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens,  
Giorgio Malinverni,  
Γεώργιο Νικολάου, *δικαστές*,  
και τον Søren Nielsen, *γραμματέα τμήματος*.

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 26 Μαρτίου 2009,  
Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

## ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 43394/06) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από έναν υπήκοο του Κράτους αυτού, τον κύριο μ.μ. («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 17 Οκτωβρίου 2006 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον κύριο Δ. Βλούτογλου, δικηγόρο του συλλόγου της Αθήνας. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Μ. Απέσσο, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Σ. Τρεκλή, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 4 Ιανουαρίου 2008, η πρόεδρος του πρώτου τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει στην Κυβέρνηση την αιτίαση την ελκόμενη από τη διάρκεια της διαδικασίας. Όπως επιτρέπει το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφάσισε επιπλέον να αποφανθεί το τμήμα συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

## ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

### ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

4. Ο προσφεύγων, κύριος μ.μ., είναι ένας Έλληνας υπήκοος, ο οποίος έχει γεννηθεί το 1931 και κατοικεί στην Αθήνα.

#### **A. Το πλαίσιο της υπόθεσης**

5. Ο προσφεύγων είναι ιδιοκτήτης ενός οικοπέδου επιφανείας 1.685 τετραγωνικών μέτρων κείμενου στην περιοχή της Αττικής (θέση «Ραφήνα») επί του οποίου είχε κτίσει δύο κατοικίες.

6. Δυνάμει της πράξης αριθ. 277/15.1.1999, το Δασαρχείο Πεντέλης διέταξε την κατεδάφιση των προαναφερόμενων κατοικιών για τον λόγο ότι είχαν αυτές είχαν ανεγερθεί χωρίς οικοδομική άδεια. Στις 10 Μαρτίου 2004, ο πρόεδρος του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών απέρριψε την προσφυγή του προσφεύγοντος κατά της πράξης αυτής (απόφαση αριθ. 1042/2004).

7. Στις 11 Αυγούστου 2004, το Δασαρχείο Πεντέλης του επέβαλε διοικητικό πρόστιμο ύψους 439.019,07 ευρώ διότι παρέλειψε να κατεδαφίσει τις επίδικες κατοικίες (πράξη αριθ. 7326/2004). Από το φάκελο προκύπτει ότι ο προσφεύγων δεν προσέφυγε κατά της πράξης αριθ. 7326/2004.

### **B. Η επίδικη διαδικασία**

8. Εν τω μεταξύ, στις 16 Μαρτίου 1999, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Αττικής διέταξε την αναδάσωση της ιδιοκτησίας του προσφεύγοντος (πράξη αριθ. 816/1999). Στις 19 Απριλίου 1999, το Δασαρχείο Πεντέλης γνωστοποίησε στον προσφεύγοντα την απαγόρευση χρήσης του οικοπέδου του για σκοπούς αντίθετους προς τον δασικό χαρακτήρα αυτού (πράξη αριθ. 2605/1999).

9. Στις 29 Μαρτίου 2000, ο προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αίτηση ακύρωσης των πράξεων αριθ. 816 και 2605/1999.

10. Στις 17 Απριλίου 2006, το Συμβούλιο της Επικρατείας, με μία απόφαση οκτώ σελίδων ευρέως αιτιολογημένη, απέρριψε την εν λόγω αίτηση (απόφαση αριθ. 1104/2006).

## **ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ**

### **I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ**

11. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας», όπως αυτή προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας, υπό δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί

των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...))»

12. Η Κυβέρνηση αντικρούει τη θέση αυτή. Ισχυρίζεται ότι η υπόθεση ήταν περίπλοκη και ότι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας έγινε αντικατάσταση του εισηγητή δικαστή. Τέλος, η Κυβέρνηση αναφέρεται στον μεγάλο αριθμό υποθέσεων εκκρεμών επί του παρόντος ενώπιον του ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου και υποστηρίζει ότι δε θα μπορούσε να απαιτηθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας να έχει τον ίδιο ρυθμό με τα κατώτερα δικαστήρια στον χειρισμό των υποθέσεων.

#### **A. Επί του παραδεκτού**

13. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

#### **B. Επί της ουσίας**

14. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η επίδικη διαδικασία άρχισε στις 29 Μαρτίου 2000, με την κατάθεση της αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, και περατώθηκε στις 17 Απριλίου 2006, ημερομηνία δημοσίευσης της απόφασης αριθ. 1104/2006. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη διήρκεσε επομένως πάνω από έξι έτη για ένα βαθμό δικαιοδοσίας.

15. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του αντικειμένου της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

16. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκείμενης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Frydlender*).

17. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση. Το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι είναι ευθύνη των συμβαλλομένων Κρατών να οργανώσουν το δικαστικό σύστημά τους κατά τρόπο ώστε τα δικαστήριά τους να μπορούν να εξασφαλίσουν σε οποιονδήποτε το δικαίωμα να επιτύχει μία τελεσίδικη απόφαση επί των αμφισβητήσεων των σχετικών με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αστικής φύσεως μέσα σε λογική προθεσμία (βλέπε *Comingersoll S.A. κατά Πορτογαλίας* [GC], no. 35382/97, § 24, CEDH 2000-IV). Λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία του επί του ζητήματος αυτού, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας ήταν υπερβολική και δε συνάδει με την απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

## II. ΕΠΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ

18. Ο προσφεύγων παραπονείται, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, ότι υπήρξε παραβίαση της αρχής της ισότητας των όπλων λόγω του γεγονότος ότι, παρά τις αποδείξεις που προσκόμισε, το Συμβούλιο της Επικρατείας δε δέχθηκε τους ισχυρισμούς του. Επιπλέον, επικαλούμενος το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, ο προσφεύγων παραπονείται για το διοικητικό πρόστιμο που του επιβλήθηκε δυνάμει της πράξης αριθ. 7326/2004 του Δασαρχείου Πεντέλης.

### **Επί του παραδεκτού**

19. Σε ό,τι αφορά την αιτίαση την ελκόμενη από το άρθρο 6 § 1, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 19 της Σύμβασης, έχει ως καθήκον να εξασφαλίζει τον σεβασμό των υποχρεώσεων που απορρέουν από την Σύμβαση για τα Συμβαλλόμενα Μέρη. Ειδικότερα, δεν είναι αρμόδιο να κρίνει τα πραγματικά ή νομικά σφάλματα που φέρονται να έχουν διαπραχθεί από ένα εθνικό δικαστήριο, εκτός αν και στο μέτρο που θα μπορούσαν να προσβάλουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προστατεύονται από την Σύμβαση (βλέπε, *Garcia Ruiz κατά Ισπανίας* [GC], αριθ. 30544/96, § 28, CEDH 1999-I). Το Δικαστήριο δεν μπορεί να εκτιμήσει το ίδιο τα πραγματικά στοιχεία που οδήγησαν ένα εθνικό δικαστήριο να υιοθετήσει μία συγκεκριμένη απόφαση αντί μιας άλλης, διότι,

διαφορετικά, θα αναδεικνυόταν δικαστής τετάρτου βαθμού και θα παραγνώριζε τα όρια της αποστολής του (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Kemmache κατά Γαλλίας* (αριθ. 3), 24 Νοεμβρίου 1994, § 44, série A no. 296-C). Το Δικαστήριο έχει μοναδική αποστολή, σε σχέση με το άρθρο 6 της Σύμβασης, να εξετάζει τις προσφυγές που υποστηρίζουν ότι τα εθνικά δικαστήρια παραγνώρισαν συγκεκριμένες δικονομικές εγγυήσεις, οι οποίες αναφέρονται στην διάταξη αυτή, ή ότι η διεξαγωγή μιας διαδικασίας στο σύνολό της δεν εξασφάλισε δίκαιη δίκη στον προσφεύγοντα (βλέπε, *Donadze κατά Γεωργίας*, αριθ. 74644/01, §§ 30-31, 7 Μαρτίου 2006).

20. Επιπλέον, σε περίπτωση που θα μπορούσε να εννοηθεί ότι η αιτίαση του προσφεύγοντος στόχευε την αιτιολογία της απόφασης αριθ. 1104/2006 του Συμβουλίου της Επικρατείας, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης με μία ευρέως αιτιολογημένη απόφαση.

Έπεται ότι η αιτίαση αυτή είναι προδήλως αβάσιμη και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

21. Σε ό,τι αφορά την αιτίαση την ελκόμενη από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ως προς τούτο, ο προσφεύγων δεν αμφισβήτησε ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων την πράξη αριθ. 7326/2004 του Δασαρχείου Πεντέλης, με την οποία του είχε επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο διότι είχε παραλείψει να κατεδαφίσει τις ανεγερθείσες επί του επίδικου οικοπέδου κατοικίες. Σημειώνει επιπλέον ότι η διαδικασία της αίτησης ακύρωσης κατά των διοικητικών πράξεων που διέτασσαν την αναδάσωση της ιδιοκτησίας του προσφεύγοντος ουδόλως σχετίζεται με την επιβολή του προαναφερόμενου προστίμου.

Συνεπώς, η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

### III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

22. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

### **Ζημία και έξοδα και δικαστική δαπάνη**

23. Στις παρατηρήσεις του σε απάντηση επί του παραδεκτού και επί της ουσίας, ο προσφεύγων αξιώνει 1.830.768 ευρώ συνολικά για την υλική ζημία που υποστηρίζει ότι υπέστη λόγω της αποστέρησης της περιουσίας του, της μη δυνατότητας να το εκμεταλλευτεί και των προστίμων που επιβλήθηκαν κατόπιν των διοικητικών πράξεων που εκδόθηκαν στα πλαίσια της παρούσας υπόθεσης. Σε ό,τι αφορά την ηθική βλάβη που υπέστη και τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη, ο προσφεύγων, ο οποίος δεν προέβαλε αίτημα δίκαιης ικανοποίησης εντός της τεθείσας προθεσμίας, επισημαίνει στις εν λόγω παρατηρήσεις ότι αξίωσε ποσά για την αιτία αυτή στο έντυπο της προσφυγής του.

24. Η Κυβέρνηση αντικρούει τις εν λόγω αξιώσεις για υλική ζημία. Υποστηρίζει ότι αυτές δεν έχουν αιτιώδη συνάφεια με τις επικαλούμενες εν προκειμένω παραβιάσεις της Σύμβασης και καλεί το Δικαστήριο να τις απορρίψει. Σε ό,τι αφορά τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το επιδικαστέο από το Δικαστήριο ποσό δεν μπορεί να υπερβεί τα 4.500 ευρώ.

25. Το Δικαστήριο δε διαπιστώνει αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβίασης και της επικαλούμενης υλικής ζημίας και απορρίπτει το αίτημα αυτό. Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τα αιτούμενα ποσά για ηθική βλάβη και έξοδα και δικαστική δαπάνη, το Δικαστήριο σημειώνει ότι στην επιστολή που εστάλη στον δικηγόρο του προσφεύγοντος στις 30 Απριλίου 2008, με την οποία καλείτο αυτός ειδικότερα να προβάλει το αίτημά του περί δίκαιης ικανοποίησης, του επιστήθηκε η προσοχή στο άρθρο 60 του κανονισμού του Δικαστηρίου που ορίζει ότι ένα συγκεκριμένο αίτημα δίκαιης ικανοποίησης στη βάση του άρθρου 41 της Σύμβασης πρέπει να διατυπώνεται εντός της προθεσμίας που τάσσεται για την κατάθεση των παρατηρήσεων επί της ουσίας. Συνεπώς, δεδομένης της απουσίας οποιουδήποτε αιτήματος για ηθική βλάβη και έξοδα και δικαστική δαπάνη εντός της προθεσμίας που έτασσε η προαναφερόμενη επιστολή, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος επιδίκασης ποσού για ηθική βλάβη και έξοδα και δικαστική δαπάνη (*Willekens κατά Βελγίου*, no. 50859/99, § 27, 24 Απριλίου 2003).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή ως προς την αιτίαση την ελκόμενη από την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας και απαράδεκτη κατά τα λοιπά..

2. Αποφαίνεται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. Απορρίπτεται το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 16 Απριλίου 2009, κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου

εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 26 Μαΐου 2009

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος